

Sovjetski Savez i rat u Zalivu

Mr VLADIMIR VEREŠ

Iračka okupacija Kuvajta i rat multinacionalnih snaga protiv Iraka bili su veoma značajan test za novu spoljnu politiku Sovjetskog Saveza. Naime, događaji su SSSR-u nametnuli mnoge dileme, čije je razrešenje imalo veliki značaj ne samo za sovjetsku poziciju u tom konkretnom slučaju već i za određivanje nekih daljih pravaca sovjetske spoljne politike i mesta i uloge SSSR-a u savremenom svetu. Kao posebno značajna izdvajaju se dva pitanja: *prvo*, potvrda u delikatnoj situaciji validnosti i stabilnosti novih odnosa između SSSR-a i SAD i Zapadne Evrope, što je omogućilo, prvi put, gotovo jednodušan nastup međunarodne zajednice u kriznoj situaciji, i *drugo*, tim zbivanjima i njihovim ishodom ubrzana su neka preispitivanja sovjetske spoljne politike i unošnje novih elemenata. Rat u Zalivu, objektivno, ojačao je početne elemente nove međunarodne konstelacije, ali je i pokazao da će još dugo postojati veoma složen odnos između principa na kojima su međunarodni odnosi godinama građeni i novih, koji se tek formiraju.

Autor smatra da će, pored uticaja međunarodnih činilaca, sovjetska spoljna politika i ubuduće zavisiti od unutrašnje situacije, odnosno da će međunarodni nastup zemlje biti, pre svega, u funkciji obezbeđivanja uslova za unutrašnje procese. Stoga se i reagovanje SSSR-a na krizu u Zalivu, kao i na moguće krizne situacije u budućnosti, mora posmatrati prvenstveno kroz interese unutrašnjeg razvoja.

Iračka okupacija Kuvajta i rat protiv Iraka, koji je usledio početkom 1991. godine, bili su veoma značajan test za novu spoljnu politiku Sovjetskog Saveza. Događajima u Zalivu nametnute su SSSR-u mnoge dileme, čije je razrešenje imalo veliki značaj ne samo za sovjetsku poziciju u tom konkretnom slučaju već i za određivanje nekih daljih pravaca sovjetske spoljne politike i mesta i uloge SSSR-a u savremenom svetu.

Nesumnjivo, Sovjetski Savez je bio glavni činilac i uzročnik promena do kojih je u poslednje vreme došlo u međunarodnim odnosima u celini, a posebno u Evropi. Iako nije bio direktan učesnik događaja u Zalivu, može se smatrati da je upravo on imao ključnu ulogu u kreiranju međunarodnog ambijenta u kojem su se oni mogli desiti. Naime, sve

fundamentalne promene poslednjih godina sprovedene su uz direktno učešće SSSR-a ili su presudno zavisile od njega: Afganistan, zbivanja u Istočnoj Evropi, ujedinjenje Nemačke itd. U razrešenju svih tih pitanja Sovjetski Savez je bio nezaobilazan činilac, odnosno unutrašnje promene u SSSR-u najdirektnije su uticale na navedene međunarodne procese. Kriza u Zalivu, međutim, bila je prvi značajni međunarodni problem u poslednje vreme u kojem SSSR nije bio odlučujući činilac. Odnosno, trebalo je da se SSSR angažuje u razrešenju veoma delikatne situacije u kojoj se nije radilo o njegovom najdirektnijem prisustvu i interesu. Pošto je osnovni cilj Gorbačovljeve spoljne politike od 1985. godine bilo stvaranje što povoljnijeg i mirnijeg međunarodnog okruženja za unutrašnje promene, te oslobađanje SSSR-a od međunarodnih političkih i vojnih obaveza koje su ga opterećivale i otežavale unutrašnje stanje u zemlji, partneri Sovjetskog Saveza su bili veoma zainteresovani da vide kako će on reagovati u situaciji koja direktno ne pogađa njegove interese i ne utiče najneposrednije na situaciju u samom Sovjetskom Savezu.

U svetu, posebno u SAD i Zapadnoj Evropi, reagovanje SSSR-a na krizu u Zalivu shvaćeno je kao test ili „probni kamen“ za novu sovjetsku politiku. Takvo mišljenje zasnivalo se na činjenici da SSSR, s jedne strane, ima veliki značaj u novim međunarodnim strukturama koje su se tek počele formirati, i da je, s druge strane, godinama imao veoma bliske političke, ekonomske i vojne odnose sa Irakom, koji je, u relacijama ranije blokovske podele, smatran najznačajnijim saveznikom SSSR-a na Bliskom i Srednjem Istoku. Dakle, u suštini, situacija je shvaćena kao pitanje definitivnog opredeljivanja između stare i nove politike SSSR-a.

Ranije, u vreme hladnoratovske i blokovske podele, razvoj događaja u Zalivu bio bi mnogo drugačiji. Pre svega, pitanje je kakve bi odluke donosio Sadam Husein, odnosno koliko bi SSSR, kao glavni pokrovitelj, mogao na njega da utiče. U slučaju agresije na Kuvajt došlo bi do političke konfrontacije supersila, uz napore da se izbegne vojni sukob, a sve to bi se neizbežno prenelo na opšte odnose između SSSR-a i SAD, odnosno Istoka i Zapada.

U novim okolnostima, moguće je da je iračko rukovodstvo pokušalo da iskoristi raspad blokovske podele da bi plasiralo

svoje interese, verujući da neće izazvati konflikt između supersila, ali i da se među njima neće postići saglasnost oko intervencije protiv Iraka. Naravno, tu se, pre svega, postavlja pitanje stepena racionalnog političkog i strateškog prosuđivanja iračkog lidera. Međutim, verovatno je iračka strana, kao u početku i Zapad, imala dilema prilikom procenjivanja sovjetskog stava.

Nesigurnost na Zapadu oko pozicije SSSR-a bila je zasnovana na: prvo, različitim procenama dubine i ozbiljnosti promena u SSSR-u, i drugo, na želji da se stalnim naglašavanjem te dileme i čak izražavanjem skepticizma izvrši pritisak na SSSR i njegovo rukovodstvo. U okviru toga često je postavljano i pitanje razlika u Moskvi oko reagovanja na krizu u Zalivu, a posebno na načine njenog rešavanja.

Dileme oko sovjetskog reagovanja, međutim, nije moglo da bude za bolje poznavaoce unutrašnjih političkih i ekonomskih prilika u SSSR-u. Naime, sve promene do kojih je u spoljnoj politici SSSR-a došlo diktirane su krajnjom neophodnošću za radikalnim unutrašnjim reformama. U okviru toga, trebalo je da se SSSR oslobodi svih međunarodnih obaveza koje su ga opterećivale, pritiskale njegovu ekonomiju i dovele do toga da se protiv njega u svetu formira koalicija gotovo svih uticajnijih zemalja. Sovjetski ekspanzionizam i globalne pretenzije delovali su destruktivno i na ekonomsko-socijalne prilike u zemlji i na njen međunarodni kredibilitet. U sferi vojne izgradnje i naoružavanja Sovjetski Savez je bio u situaciji da teži stvaranju vojne sile koja bi bila ravna sili nekoliko potencijalnih protivnika zajedno. Pri tome je ekonomska baza na koju se naslanjalo tako intenzivno naoružavanje bila neuporedivo slabija u odnosu na eventualne protivnike. Stoga je SSSR imao duboke unutrašnje razloge da drastično smanji svoje političko, ekonomsko i vojno angažovanje u svetu, a pre svega u Istočnoj Evropi i Afganistanu.

Sve te promene u sovjetskoj spoljnoj politici i vojnoj doktrini („razumna dovoljnost“) dovele su do veoma dubokih promena u odnosima SSSR-SAD i Istok-Zapad. Postignuto je više sporazuma, kojima je faktički prevaziđen „hladni rat“ i konfrontacija dveju supersila, i fomirani početni elementi sovjetsko-američkog i sovjetsko-zapadnoevropskog partnerstva u rešavanju globalnih međunarodnih problema. Naravno,

taj je proces podložen oscilacijama, a prvenstveno zavisi ne od međunarodnih okolnosti, već od daljeg razvoja unutrašnje situacije u SSSR-u.

U takvim okolnostima došlo je do agresije Iraka na Kuvajt, čime je ceo taj kompleks odnosa, koji se tek počeo formirati, stavljen na probu. Zvanična ocena sovjetske vlade je da je „agresija Iraka udarac procesima perestrojke u međunarodnim poslovima“, te da je „bačen izazov samoj sposobnosti svetske zajednice da održava novi poredak bez primene sile“.¹ Sovjetski Savez je učestvovao u donošenju svih relevantnih rezolucija Saveta bezbednosti, a njegov ministar spoljnih poslova predsedavao je sednicom Saveta bezbednosti na nivou ministara u septembru 1990, kada su određene sankcije protiv Iraka. Sovjetski Savez je podržao i odluke kojima je sankcionisana međunarodna vojna intervencija, odnosno aktivnost međunarodne koalicije.

Široke veze Sovjetskog Saveza sa Irakom određene su, pre svega, *Ugovorom o prijateljstvu i saradnji iz 1972. godine*. Naročito je značajna bila ekonomska i vojna saradnja, kao i angažovanje sovjetskih stručnjaka, posebno vojnih. Stoga SSSR-u, kako se i zvanično kaže, nije bilo lako da zauzme novu poziciju. Iračka akcija je osuđena odmah po izvođenju, posle čega su obustavljene vojne isporuke, a zatim i ekonomske veze na osnovu rezolucije Saveta bezbednosti o sankcijama.

Osnovni akcenat sovjetske politike bio je na kolektivnim naporima, odnosno korišćenju mehanizama Organizacije ujedinijenih nacija. Uopšte, zbivanja u Zalivu upravo je karakterisalo to da je agresija suzbijena ne jednostranim delovanjem već uz potpunu saglasnost Saveta bezbednosti, što znači da su snage koalicije koje su intervenisale protiv Iraka imale političko-pravni mandat svetske organizacije za svoju akciju. U okviru toga aktivno je delovao i Sovjetski Savez.

Od samog početka; međutim, bilo je jasno da ne može doći do direktnog učešća SSSR-a u akciji protiv Iraka. Jedna nedovoljno jasna izjava ministra Ševardnadzea, uz to tendenciozno interpretirana, izazvala je veliko uzbuđenje u sovjetskom parlamentu. Očigledno je da je „afganistanski sindrom“

¹ Prema godišnjem izveštaju Ministarstva inostranih poslova SSSR – *Spoljnopolitička i diplomatska aktivnost SSSR* (novembar 1989 – decembar 1990), „Međunarodna žiznj“, br. 3/1991, str. 64.

veoma jak i da u takvoj situaciji nije realno ni pomišljati o bilo kakvom vojnom angažovanju SSSR-a van granica zemlje. Interesantno je, međutim, da su Ševardnadzea optužile konzervativne snage, koje mu zameraju, između ostalog, „povlačenje“ iz Istočne Evrope itd. Naime, njima nije odgovaralo ne samo učešće SSSR-a u sukobu u Zalivu već ni njegovo učešće u koaliciji koju vode Sjedinjene Američke Države.

Dok je postojala nada da će se kriza rešiti mirnim putem i kada su vršeni politički i ekonomski pritisci na Irak u SSSR-u nije bilo ozbiljnijeg protivljenja zvaničnoj politici zemlje u vezi s krizom u Zalivu. Međutim, pošto je započela oružana intervencija, koju je SSSR odobrio u OUN, situacija se donekle počela menjati. Tome je doprinela i ostavka Eduarda Ševardnadzea, posle čega su neki krugovi u zemlji počeli otvoreno da napadaju spoljnu politiku Sovjetskog Saveza.

U kritičkim istupanjima, međutim, postojala su dva različita pravca. *Prvo*, konzervativni krugovi, tj. delovi partijskog i državnog aparata, kao i deo intelektualaca okupljenih oko nacionalno-fundamentalističkih časopisa „Naš savremenik“ i „Molodaja gvardija“, istupili su protiv suštine zvaničnog sovjetskog prilaza krizi u Zalivu. Pri tome se išlo od ekstremnih ocena da se SSSR pridružio zaveri „jevrejsko-masonskog imperijalizma protiv arapskog naroda“ i pojedinačnih izjava o spremnosti dobrovoljaca da se pridruže režimu Sadama Husaina do mišljenja da SSSR diskredituje svoju poziciju „antiimperijalističke sile“ i da postupa po diktatu SAD i Zapada. Posle ostavke Ševardnadzea, te snage su stav u vezi s krizom u Zalivu učinile jednom od glavnih meta kritike bivšeg ministra i njegove politike. Takav pristup uklapa se, očigledno, u okvire u kojima konzervativni krugovi generalno kritikuju spoljnu politiku SSSR-a, i to ne samo Ševardnadzea već i samog Gorbačova. Osnovna teza te kritike jeste to da je SSSR učinio isuviše mnogo koncesija Zapadu, da je oslabio svoju međunarodnu poziciju i uticaj i napustio mnoge strateške tačke, a da za sve to nije dobio dovoljnu kompenzaciju. Politika podrške SAD i Zapadnoj Evropi za njihovo angažovanje u Zalivu shvaćena je kao dokaz za navedene tvrdnje.

Drugi pravac kritike se bitno razlikuje od prvog, pre svega stoga što ne dovodi u pitanje osnovnu ispravnost sovjetske politike u Zalivu. Međutim, ističe se neophodnost da politika

SSSR-a bude više iznijansirana, odnosno da se vodi računa o sovjetskim interesima koji se ne poklapaju sa interesima koalicije. Naime, radi se o naglašavanju veće autonomnosti sovjetske politike i izvesnom distanciranju od akcije SAD u Zalivu. Takav pristup postao je vidljiviji kada je došlo do direktnih vojnih akcija prema Iraku.

Nesumnjivo je da se radi o unutrašnjim političkim razlikama u SSSR-u, koje su se odrazile na stav prema akcijama u Zalivu. Što se tiče ekstremnih konzervativnih stavova, tj. stavova podrške Iraku, oni su deo sada već veoma širokog spektra političkih stavova u demokratizovanom političkom životu u SSSR-u, ali ne odražavaju šira raspoloženja. To se vidi po neuspesima koje je konzervativno krilo sovjetskog parlamenta doživelo u konfrontaciji sa Mihailom Gorbačovom u poslednje vreme. Međutim, drugi kritički pravac je očigledno imao uticaja na sovjetsko ponašanje u završnoj fazi krize u Zalivu. Naime, SSSR preduzeo je sopstvenu mirovnu akciju preko Primakova, specijalnog izaslanika predsednika Gorbačova, jednog od vodećih sovjetskih poznavalaca Bliskog istoka, koji je više puta posećivao Bagdad i razgovarao sa Sadamom Huseinom. Radilo se o sovjetskom mirovnom planu čiji je cilj bio, po svoj prilici, dvostruk: prvo, da se obnovi uloga SSSR-a kao značajnog i uticajnog faktora na Bliskom istoku i ukaže na to da SSSR ima sopstvene interese u regionu koji je veoma blizu njegovih granica, te da se ne može sasvim identifikovati sa načinom na koji su SAD i koalicija rešavale krizu u Zalivu, i drugo, da se bar donekle stvori mogućnost Iraku da se povuče iz Kuvajta bez potpunog poraza i degradacije, što bi omogućilo SSSR-u da zadrži izvesne političke pozicije u toj zemlji. Misija Primakova delimično je doprinela jačanju sovjetske uloge u rešavanju krize, ali nije mogla značajnije uticati na razvoj događaja i konačan ishod, kako zbog nespremnosti Iraka na kompromis, tako i zbog brzog i efikasnog vojnog delovanja snaga koalicije. Rečju, u sovjetskom pristupu završnoj fazi krize u Zalivu pojavile su se neke nove nijanse. Svakako, nije se radilo o promeni suštinskog stava SSSR-a i njegove politike, što bi prevazišlo okvire događaja u Zalivu. Međutim, novi elementi nisu izazvani generalnom korekcijom sovjetske spoljne politike, već su, po svemu sudeći, znak i manifestacija nove faze u sovjetskom međunarodnom nastupu. U najkraćem, radi se o sledećem:

Primenjujući „klasične“ kriterijume za status supersile u bipolarnom svetu, odnosno u periodu „hladnog rata“, može se dokazivati da je došlo do značajnog sužavanja mogućnosti za globalno delovanje Sovjetskog Saveza, posebno u vojnom smislu. Znatno je smanjeno i direktno prisustvo SSSR-a u mnogim regionima. S obzirom na to da su fundamentalne promene u međunarodnim odnosima tek započete, nesumnjivo je da ti „stari“ kriterijumi nisu prevaziđeni, te da će godinama prihvatano shvatanje odnosa snaga i statusa supersila još dugo imati izuzetno veliki značaj. Sovjetski Savez sada u mnogim situacijama i u mnogim regionima ne može da utiče na način na koji je to činio ranije. S druge strane, novi načini sovjetskog uticaja, koji u perspektivi mogu biti veoma značajni, tek su u fazi formiranja. To se posebno uočavalo upravo na primeru rata u Zalivu, gde SSSR nije mogao delovati sredstvima koja bi, verovatno, upotrebio ranije (pre 1985), a novi elementi sovjetske politike objektivno su, u okviru oružane intervencije SAD i koalicije, imali ograničen domet.

Potezi sovjetske politike, koji bi se prema starim merilima blokofske podele mogli nazvati „povlačenjem“, bili su izazvani objektivnim okolnostima, pre svega unutrašnjim potrebama Sovjetskog Saveza. To ne znači da SSSR faktički nije izgubio neke važne pozicije – očigledno je da jeste, ali u postojećoj situaciji praktično nije bilo izbora, odnosno realne alternative međunarodnom dezangažovanju. S druge strane, mnogo je dobio na moralno-političkom planu i opštem kredibilitetu, ali je pitanje koliko to može kompenzirati neke geostrateške ustupke. Gledani dugoročno, ti potezi bi se morali pokazati korisnim za SSSR, ali sada, kada se novi odnosi tek formiraju, a još uvek su veoma prisutni kriterijumi ravnoteže snaga iz ranijeg perioda, sovjetski uticaj u međunarodnim poslovima je objektivno smanjen. Međutim, čini se da je glavna karakteristika sada to da se ne radi o korigovanju nove spoljne politike SSSR-a, već o tome da je, objektivno, završena jedna etapa u njenom razvoju – etapa likvidacije gotovo svih elemenata i problema spoljne politike koji su otežavali međunarodni položaj i unutrašnju situaciju u SSSR-u. Odnosno, uglavnom je ostvaren cilj da se eliminišu najteži problemi (Afganistan, visoka napetost u odnosima sa SAD itd.) i da se, pre svega, stvori povoljno međunarodno okruženje za promene unutar

SSSR-a. Sada sovjetska međunarodna politika postepeno prelazi u fazu mirnijeg i stabilnijeg razvitka, za razliku od dramatično novog, spektakularnog, pa i emocionalnog pristupa koji je bio karakterističan za prve godine „perestrojke“. Ne radi se, dakle, o promeni suštine politike „novog mišljenja“ – jer bez nje ne bi bile moguće dalje unutrašnje promene – već o njenoj konsolidaciji, pragmatizaciji i naglašenijoj racionalizaciji, sa većim akcentom na stabilnost, koja bi bila određena ravnotežom interesa i nacionalno-državnim, tj. ekonomskim, bezbednosnim i drugim interesima SSSR-a. Došao je trenutak da se „inventarišu“ rezultati i procene efekti, da se učine taktička prilagođavanja i odrede pravci realizovanja sovjetskog interesa u nastaloj situaciji. Po svoj prilici, moraće se naći sredina između idealne varijante ravnoteže interesa, o kojoj se mnogo govori u SSSR-u, i klasične ravnoteže snaga, koja se prevazilazi, ali sporo i uz oscilacije.

Takav proces pragmatizacije „novog mišljenja“ i njegove stabilizacije na osnovu nacionalno-državnog interesa SSSR-a odvijaju se uporedo sa jačanjem političkih, ekonomskih i vojnih pozicija SAD i Zapadne Evrope. Takvo jačanje je, istovremeno, i jedan od uzroka delimičnog preispitivanja u spoljnoj politici SSSR-a, jer postaje očigledno da se odnos snaga poremetio na štetu SSSR-a više nego što je to u Moskvi očekivano i uz relativno malu kompenzaciju – barem gledano na kraći rok. Pozicije SAD naročito su ojačale u vezi sa zbivanjima u Zalivu, i posle njih, pa se često govori o tome da sada postoji samo jedna supersila u svetu. Dominacija i pobeda SAD u ratu u Zalivu i komplikovana unutrašnja situacija u SSSR-u, odnosno slabljenje njegove međunarodne pozicije, dovode do mogućnosti da SAD pokušaju da učvrste takvu svoju poziciju, odnosno temeljnije obezbede centralnu ulogu u savremenim međunarodnim odnosima. Nesumnjivo je da je tu i američka politika u dilemi – između mogućnosti da izvuče što više iz trenutne konstelacije, koja je za SAD veoma povoljna, i želje da se pri tome kod SSSR-a ne stvore osnove za reagovanje koje bi moglo ugroziti američke interese. Naime, pritisak u pravcu maksimalnog realizovanja mogućnosti koje su se otvorile pred SAD mogao bi biti za Vašington u krajnjem kontraproduktivan. S druge strane, oseća se trijumf povodom toka i ishoda operacije u Zalivu, što je značajan psihološki momenat.

*

Zbivanja u Zalivu bila su veoma značajan činilac u daljim odnosima SSSR-SAD, i u razvoju međunarodne situacije uopšte. Očigledno je da je u završnoj fazi krize, posebno putem misije Primakova, SSSR uložio napor da, s jedne strane, potvrdi svoju novu ulogu u međunarodnoj zajednici i novi kvalitet odnosa sa SAD i Zapadom, ali da, s druge strane, podvuče i specifičnost svojih interesa i svoj identitet u međunarodnim odnosima. Takav potez je povučen, čini se, ne toliko pod unutrašnjim pritiscima – mada je i njih bilo – koliko zbog toga što se, sa razvojem zbivanja u Zalivu, u Moskvi postepeno iskristalisalo shvatanje da je neophodan prelazak ka pragmatičnijoj fazi nove spoljne politike. Naravno, takvi novi momenti bili bi uneti u sovjetsku politiku i da nije bilo iračke agresije i intervencije koalicije, ali je rat u Zalivu verovatno uticao na brže i jasnije definisanje takvog procesa.

Iako se u američkoj javnosti oseća doza trijumfa, činjenica je da se posle početne euforije izazvane pobedom u ratu u Zalivu SAD sve direktnije suočavaju sa problemom pretvaranja vojnog trijumfa u trajan politički rezultat. Uz to, SAD imaju i druge probleme, tako da je otvoreno pitanje da li će pobeđa u Zalivu zaista značiti početak perioda jednog „totalnog“ američkog angažovanja u svetu sa pozicija „jedine supersile“.

Događaji u Zalivu su, dakle, bili veoma važan činilac u određivanju dalje spoljne politike Sovjetskog Saveza, a posebno su bila značajna sledeća pitanja: *prvo*, potvrda u delikatnoj situaciji validnosti i stabilnosti novih odnosa između SSSR-a i SAD i Zapadne Evrope, što je omogućilo, po prvi put, gotovo jednodušan nastup međunarodne zajednice u kriznoj situaciji, i *drugo*, ta zbivanja i njihov ishod ubrzali su neka preispitivanja sovjetske spoljne politike i unošenje novih elemenata. Rat u Zalivu je, objektivno, ojačao početne elemente nove međunarodne konstelacije, ali je pokazao da će još dugo postojati veoma složen odnos između principa na kojima su međunarodni odnosi građeni godinama i novih, koji se tek formiraju. Složenost tog odnosa odrazila se i na spoljnu politiku SSSR-a za vreme i posle događaja u Zalivu. Međutim, bez obzira na sve međunarodne činioce i uticaje, zaključak se ipak svodi na izuzetnu zavisnost spoljne politike od unutrašnje

situacije u zemlji. Dalji razvoj unutrašnjih promena i ubuduće će presudno uticati, a međunarodni nastup zemlje biće, pre svega, u funkciji obezbeđivanja uslova za takve unutrašnje procese. Stoga se reagovanje SSSR-a na krizu u Zalivu, kao i na moguće krizne situacije u budućnosti, mora posmatrati, pre svega, kroz interese unutrašnjeg razvoja.

S U M M A R Y

SOVIET UNION AND THE GULF WAR

The Iraqi occupation of Kuwait and the war of the multinational forces against Iraq were a major test for the new foreign policy of the Soviet Union. By these events the Soviet Union was, indeed, faced by many dilemmas, whose solution was very significant not only for the Soviet position in this case but also for the determination of certain further directions of the Soviet foreign policy and of the position and role of the USSR in the world. As particularly significant are pointed out two matters: *first*, affirmation, in a delicate situation, of validity and stability of new relations between the USSR and the USA and Western Europe, which made possible, for the first time, an almost unanimous approach of the international community to a crisis situation; and *second*, these events and their outcome precipitated certain reevaluations of the Soviet foreign policy, and the introduction of new elements. The war in the Persian Gulf has strengthened, objectively taken, initial elements of a new international constellation of powers, but has also demonstrated that for a long time to come will exist a very complex relation between the principles upon which the international relations have been built hitherto and the new ones, which are still in the phase of emergence.

The author considers that the Soviet foreign policy will continue to be dependent, beside the international factors, on the internal situation in the USSR, i.e. that the international approach of the Soviet Union will be, above all, in the function of the ensuring the conditions for its internal processes. The reaction of the USSR to the crisis in the region of the Persian Gulf, as well as to the possible crisis situations in the future, must be, therefore, seen primarily in the light of its interests connected with its internal development.

R E S U M E

UNION SOVIETIQUE ET LA GUERRE DU GOLFE

Occupation iraquienne du Kuweit et la guerre des forces multinationales contre l'Iraq sont un test très important pour la nouvelle politique de l'Union Soviétique. URSS a été mis devant beaucoup de dilemmes dont la résolution

a eu une importance très grande pour la position soviétique dans ce cas concret, tenant compte des directions et de la place et du rôle de l'URSS dans le monde contemporain. On souligne des questions suivantes: primo, la confirmation des validités et de la stabilité des nouveaux rapports entre l'URSS et les EUA, ainsi qu'avec CE, ce qui a facilité pour la première fois une approche commune de la communauté internationale à la situation de crise, et secundo, la politique extérieure de l'URSS a été accélérée et corrigée par ses éléments nouveaux. La guerre du Golfe, objectivement, a renforcé les éléments de base de la nouvelle constellation internationale, mais elle a montré aussi que, dans ces rapports, on aura un processus très complexe entre les principes anciens et nouveaux.

L'auteur estime que, hors de l'influence des faits internationaux, la politique soviétique internationale dépendra désormais de la situation interne et sera, avant tout, en fonction de l'assurance des conditions indispensables pour le déroulement des processus internes. Aussi, les réactions de l'URSS sur la crise du Golfe, et les situations de crise dans le futur, doivent être examinées sous l'influence des intérêts du développement intérieur.

РЕЗЮМЕ

СОВЕТСКИЙ СОЮЗ И ВОЙНА В ЗАЛИВЕ

Оккупация Кувейта Ираком и война мультинациональных сил против Ирака были весьма важной проверкой новой внешней политики Советского Союза. На самом деле, эти события поставили СССР перед многочисленными дилеммами, разрешение которых имело большое значение не только для советской позиции в этом конкретном случае, но и для определения некоторых дальнейших направлений советской внешней политики и места и роли СССР в современном мире. Как особенно значительные, выделяются два вопроса: *первый*, подтверждение в деликатной ситуации действительности и устойчивости новых отношений между СССР и США и Западной Европы, что впервые предоставило возможность почти единодушного выступления международного содружества в кризисной ситуации, и *второе*, эти события и их исход ускорили некоторые пересмотры советской внешней политики и внесение новых элементов. Война в заливе объективно укрепила начальные элементы новых международных отношений, но она также показала, что еще долго будет существовать весьма сложное соотношение между принципами, на которых международные отношения строились много лет подряд, и новых, которые только формируются.

Автор считает, что, кроме влияния международных факторов, советская внешняя политика и впредь будет зависеть от внутренней ситуации, т.е. международное выступление страны, прежде всего, будет в функции обеспечения условий для внутренних процессов. Поэтому и на реагирование СССР на кризис в Заливе, а также на возможные кризисные ситуации в будущем надо смотреть прежде всего через интересы внутреннего развития.